

**ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

**КОЛОМИЙСЬКИЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ**

**ТВОРЧА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ
«ГІРСЬКА ШКОЛА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ»**

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Коломийський навчально-науковий інститут
Кафедра педагогіки і психології
Творча навчально-наукова лабораторія
«Гірська школа Українських Карпат»
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти
Навчально-наукова лабораторія
«Теорія і практика розвитку Нової української школи»

Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи

збірник наукових праць

Івано-Франківськ
«НАІР»
2021

УДК 372.4:37.014.3

А 43

Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи: зб. наукових праць / укл. Поясик О.І., Слипаник О. В., Ковальчук М.П. Івано-Франківськ: НАІР, 2021. 228 с.

ISBN 978-617-8011-01-7

У збірнику представлено матеріали з проблем історичних, філософських та методологічних питань сучасної педагогіки, соціально-психологічних аспектів становлення та розвитку особистості молодшого школяра, актуальних проблем інклюзії в умовах реформування початкової школи, модернізації початкової школи в етнокультурному контексті.

У його основу увійшли матеріали учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи» (м. Коломия, 22 грудня 2020 р.).

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам, педагогам-практикам та всім зацікавленим реформами освітньої галузі.

Редакційна колегія:

Кіт Г. Г. – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Лаппо В.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Михайлишин Г. Й. – доктор філософських наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Романюк С. З. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти та навчально-наукової лабораторії «Теорія і практика розвитку Нової української школи» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Тернопільська В. І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та технології соціальної роботи Інституту соціальної роботи та управління НПУ імені М. П. Драгоманова

Червінська І. Б. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач творчої навчально-наукової лабораторії «Гірська школа Українських Карпат» ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат та інших відомостей.

Рекомендовано до друку Вченою радою Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 3 від 24 грудня 2020 р.)

ISBN 978-617-8011-01-7

© Коломийський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

<i>Edemova D. S.</i>	
THE SPIRITUAL FORMATION OF STUDENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF OFPRIMARY SCHOOL	100
<i>Karam A.</i>	
SOCIAL EDUCATION STUDENTS OF PRIMARY SCHOOL BY MEANS OF DESIGN ACTIVITY	105
<i>PrystupaYa.</i>	
WIDE APPROACHES TO INTERPRETATIONS OF BASIC CONCEPTS OF GENDER TERMINOLOGY	110

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

<i>Величко О. І.</i>	
ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА	113
<i>Гринишин Д. С.</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТІВ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	117
<i>Іванчук М. Г., Токарь Н. І.</i>	
ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ПРИКЛАДІ ГЕРОЇВ КРАЮ	119
<i>Киселиця О. М., Богданюк А. М. , Богданюк В. В.</i>	
ВПЛИВ ПРОЦЕСУ СПІЛКУВАННЯ НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДИТЯЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У ВЗАЄМОДІЇ «БАТЬКИ-ДІТИ»	123
<i>Кім Г. Г., Романенко І. В.</i>	
ПРОБЛЕМА НЕУСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ОДИН З НАЙГОЛОВНІШИХ АСПЕКТІВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	128
<i>Кривуля Ю. П., Кривуля П. В.</i>	
КОНТРАДИКТОРНІСТЬ ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	131
<i>Лемко Г. І.</i>	
РОДИННЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ВИХОВАННЯ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	135
<i>Микитюк Г. Ю.</i>	
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ САМООРГАНІЗОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА	140

Список використаних джерел

1. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Конфликтология: Учебник для вузов. Москва: ЮНИТИ, 2002. 551 с.
2. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. Київ: МАУП, 2001. 96 с.
3. Гришина Н. В. Психологія конфлікту. СПб.: Питер, 2003. 464 с.
4. Скрентович Т.І. Педагогічні умови подолання агресивної поведінки учнів в освітньому просторі молодшого шкільного віку. /Дипломна робота на здобуття ОКР «Магістр». Івано-Франківськ. 2019. С.3.

Іванчук М. Г.

*доктор психологічних наук,
професор кафедри педагогіки
та методики початкової освіти,
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Заслужений працівник освіти України,*

Токарь Н. І.

*студентка 3-го курсу факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи кафедри
педагогіки та методики початкової освіти
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ПРИКЛАДІ ГЕРОЇВ КРАЮ

Українська держава сьогодні переживає складні часи. Події на сході країни впродовж останніх років переконливо доводять необхідність посилення виховання національно свідомих громадян, відданих патріотів Вітчизни, спрямованих на плідну працю в ім'я рідного народу. Патріотизм – це одне з найглибших почуттів, що закріплювалося століттями й тисячоліттями розвитку відокремлених етносів. Це соціально-політичне явище, якому притаманні природні витоки, власна внутрішня структура, що в процесі суспільного розвитку наповнювалася різним соціальним, національним і класовим змістом.

Вихованню у дітей і молоді патріотизму надавали першочергового значення відомі класики педагогічної науки Г. Ващенко, О. Духнович, С. Русова, І. Огієнко, В. Сухомлинський і ін. Проблему формування в учнів патріотичних почуттів, національної самосвідомості розглядають сьогодні І. Бех, К. Журба, С. Тагліна, Г. Васянович та ін.

Патріотизм формується з дитинства. Саме у дитинстві розпочинається тривалий процес пізнання – пізнання і розумом, і серцем – тих моральних цінностей, що лежать в основі моралі: безмежної любові до Батьківщини, готовності віддати життя за її щастя, велич, могутність, непримиренність до

ворогів Вітчизни. «Тільки на основі піднесення людиною почуттів патріотизму та поваги до національних святинь зміцнюється любов до Батьківщини, з'являється почуття відповідальності за її могутність і незалежність, збереження матеріальних і духовних цінностей, розвивається благородство і гідність особистості» – писав В.Сухомлинський.

Отож, важливим завданням сучасної школи є здійснення патріотичного виховання, пошук найраціональніших форм, методів, прийомів роботи, щоб доторкнутися до маленьких сердець, великих захисників майбутнього. Доцільною в цьому контексті є пошукова діяльність, яка є визначальною у Новій українській школі і стала провідною нашої дослідницької роботи під гаслом «Герої поруч. Що ми знаємо про них?»

Збирання та поширення фактів про українського військовослужбовця Ігоря Івановича Крисоватого, тепер вічного героя АТО, надихали нас і тих, хто допомагав нам у цьому. Про такого як він можна з гордістю сказати: «Згораючи сам – він іншим світив». Він – герой, справжній воїн із хоробрим серцем. 22-річний юнак, якому б тільки радіти життю, у пам'яті рідних, односельчан, у пам'яті буде тих, кого ми будемо навчати, бо саме його ім'я як героя стане прикладом для тих, кого захищав, заради кого віддав своє молоднече життя.

Де жив і вчився? Хто вчив бути героєм? І чи треба цьому навчати? Відповіді саме на такі запитання ми одержали від очевидців, хто навчав Ігоря, хто і досі з трепетом каже: «Ні. Ігор живий, він має жити».

Вчитель фізичної культури рідної школи хлопця Бабинського НВК І-ІІ ступенів імені Марії Вержак Микола Михайлович Тирон пригадує, що Ігор зарекомендував себе з хорошої сторони та поділився своїми спогадами про хлопця: «Я навчав Ігоря до 9 класу. Він був надзвичайно талановитим та здібним хлопцем. Здібності до спорту помітив одразу. Ігор брав активну участь у змаганнях як шкільного, так і районного рівнів. Був справжнім патріотом своєї справи».

Згадуючи про хлопця, вчитель відзначає, що Ігор був надзвичайно турботливим, завжди всім допомагав: «Я завжди підтримував зв'язки з Ігорем і після закінчення школи. Зустрічаючись з мамою Ігоря, завжди низько вклоняюся їй за сина, якого вона виростила справжнім чоловіком, патріотом своєї держави. Це був справжній герой школи, який став Героєм України. Я горджуся своїм учнем – Ігорем Крисоватим. Він назавжди залишиться у моїм серці та в серцях усіх односельчан, – з сумом сказав вчитель фізкультури».

Вчителька зарубіжної літератури Оріся Кейван, ствердно каже, що Ігорю у спадок від батьків передались велика працелюбність, порядність, відповідальність. Він завжди був готовий прийти на допомогу рідним, сусідам, однокласникам, учителям.

«Пам'ятаю репліку Ігоря, яку він кинув учням, почувши, що вони, жалкували, мовляв мало часу навчатимуться у відремонтованій школі. На що Ігор і сказав: «Не прийдеться довго навчатись вам в оновленій школі, це правда, не зовсім справедливо. Але тут буде набувати нових знань хтось інший: менший брат чи сестра, сусід, чи просто учень – саме для них ми і монтуємо нові парти», – говорить директор нині опорного закладу Карапчівського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ст. Оксана Октавіанівна Мамінчук.

Минули роки. У світлих кабінетах за партами сидять справді інші хлопчики та дівчатка. Та як хочеться, щоб до класу зайшов той Ігор, який зі школярика став виструнченим юнаком, з твердою громадянською позицією, вірою у краще... Читаємо: Загинув за Щастя. Перехоплює подих: Не тільки за місто у Луганській області, а й за щастя сучасних і прийдешніх поколінь українців. Жити і творити заради когось – і навіть померти за Україну – було девізом його життя.

Класний керівник Ігоря, Іван Матвійович Вержак пригадує: «Ігор прийшов у 5-ий клас тодішньої Бабинської ЗОШ І-ІІ ступенів у 2002 році і він зростав на мої очах до 9-го класу. Цей хлопчина був безмежно цікавим, жвавим, енергійним, він не міг довго сидіти на одному місці. Викладав я українську мову та літературу. Ігор любив літературу, особливо захоплювався творами про війну, про її героїв. Але понад усе любив спорт, особливо футбол і волейбол, брав активну участь у шкільних, районних та обласних змаганнях. Я пишаюсь своїм учнем, але дуже шкодую, що його вже нема серед нас. Але він назавжди залишиться в моєму серці та в серцях небайдужих людей. Він віддав своє життя за нас, за друзів, за майбутнє, за Україну».

З великим смутком і тут же гордістю в словах слухаємо спогади сестри: «Уже з початку подій на Майдані Ігор не міг всидіти вдома. Агітував друзів, телефонував близьким: «Чому ви ще не тут? Яка може бути робота, коли вирішується доля країни?». А повернувся з Києва геть іншим – натхненним, пройнятим патріотичним духом, внутрішньо дорослим і серйозним. На це звернула увагу й Маринина подруга-волонтер Настя й..... безстрашним».

22 грудня 2014 р. біля Карапчівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів відбулася лінійка-реквієм пам'яті випускника цієї школи Ігоря Крисоватого. Цього дня, за ініціативи дирекції школи та за рахунок благодійних внесків жителів села на стіні школи відкрито меморіальну дошку. А ще, у центрі села Карапчева, біля пам'ятника Героям-Захисникам Другої світової війни відкрили пам'ятну дошку Ігорю Крисоватому.

Важко читати такі слова. Та ще важче розуміти, що немає молодого юнака, якому б тільки жити. Та що слова...

Спогади учителів, рідних і знайомих Ігоря дають право зробити висновок, що ще з малого віку хлопець проявляв себе як активний і небайдужий як до

власних, так і чужих бід. Його цікавила патріотична тематика літературних творів, участь у різноманітних шкільних заходах, зустрічі із ветеранами війни. Він просто любив допомогти, коли бачив свою можливість і потребу в цьому. Любов до всього, що тебе оточує: до своєї країни, до її історії та всього українського народу, красу і не повторність привили саме материнська колискова, тепла мамина рука, що гладить по голівці, власноруч, вишита для синочка вишиванка та прощальне материнське «з Богом!»

На прикладі молодого 22-го юнака бачимо як любов до своєї країни, до батьківського дому, до рідного краю, до української культури та мови розпочиналася ще з молодшого шкільного віку, що і ще раз підтверджує важливість патріотичного виховання, доцільності використання продуктивних форм і методів навчання і виховання.

Наступним кроком нашого дослідження є опис системи роботи опорного закладу Карапчівського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ст. патріотичного виховання. Це цілий комплекс заходів: конкурс на краще читання вірша про Україну, складання вірша-загадки про народні символи (вербу чи калину), робота гуртків, організація щорічного свята козачата (14 жовтня в День козацтва), незабутні зустрічі з Героями України, серед яких і мій батько – Токарь Іван Георгійович – учасник бойових дій в Афганістані, нагороджений медаллю «За бойові заслуги» за участь у бойовій операції в районі ущелини Саланга та Джабаль-Усараджа. Коли тато розповідає, як тільки-но закінчив школу, одразу призвали до збройних сил тодішнього СРСР, як відбувались події там, «за кадром». Такі зустрічі нагадують про те, що потрібно цінувати прості буденні речі і в першу чергу – це мир! Окреме місце в серцях діток займає побачене на екскурсії до краєзнавчого музею та ряд інших форм роботи, які проводяться в школі у тісній співпраці з батьками учнів, місцевою громадою.

Така системна роботи школи, яка стала об'єктом нашого дослідження, безумовно сприятиме вихованню маленьких українців та українок. Нехай сьогодні вони ще школярки, а завтра – будівничі вільної, розвиненої, європейської держави! А за їх формування більшою мірою відповідають дві важливі інституції – школа та сім'я. Досить відомим є вислів «...якщо скульптор живе у власноруч створених скульптурах, письменник – у своїх книгах, то учитель – у справах та діяннях своїх учнів». Якщо мудрий наставник своїм прикладом правильно формує в учня уміння жити в суспільстві, то перший може стати важливим та незамінним його членом. Саме до такого результату має прагнути кожна школа та суспільство в цілому. Слава Україні!